

Romano hangos

10.

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 11 • ČÍSLO 17 • VYŠLO 2. ŘÍJNA 2009

zprávy

PRAHA – Sdružení Roma Realia je podle Václava Mika, který jeho jménem rozesílá prohlášení, zklamáno, že se katolická církev i papež Benedikt XVI. při návštěvě Česka 26.–28. 9. nezastali Romů proti násilí ze strany neonacistů. „Jsme svědci historického momentu, kdy Romové jsou zrazováni ze strany Vatikánu v podobě mlčení a nevyjadřování se i přesto, že hlava katolické církve nyní navštěvuje Českou republiku,“ uvedl Miko. Sám začátkem září požádal o audienci u papeže, ale odpověď prý byla zamítavá.

JIHLAVA – Od příštího školního roku by měla v Jihlavě zahájit činnost soukromá škola. „Odborné učiliště a praktická škola by měla umožnit vzdělání absolventům speciálních škol, kteří kvůli zdravotnímu nebo jinému handicapu nemohli dosáhnout úplného základního vzdělání, a znevýhodněným příslušníkům romského etnika,“ řekl tajemník jihlavského magistrátu Lubomír Dohnal.

PRAHA – Zástupci Rady vlády pro záležitosti romské komunity a sdružení Vzájemné soužití zahájili 23. 9. v Lichtenštejnském paláci národní seminář u příležitosti prezentace zprávy Romská populace a zdraví. U Romů se podprůměrný, horší obraz zdravotního stavu ukazuje již ve fázi staršího středního věku (45–59 let) a u lidí nad šedesát let dokonce velmi výrazně. Některé negativní trendy souvisejí se zdravotním chováním Romů, např. s kouřením. Z výzkumu je zřejmé, že veškerá opatření, osvěta a debaty vedené v posledních letech kolem kouření se životního stylu Romů příliš nedotýkají.

(www.romea.cz, pp)

Piroš Rouža v otevřených dveřích Dromu

BRNO – Nizkoprahové zařízení pro děti Drom otevřelo všem zájemcům „zvenčí“ ve čtvrtek 24. září své dveře v rámci Týdne nizkoprahových zařízení. Tuto kampaň organizovala letos již potřetí Česká asociace streetwork s podporou nadace Vodafone ČR.

Kampaň chce především detailněji informovat veřejnost o významu nizkoprahových zařízení pro mládež a přiblížit práci jednotlivých center. V Dromu se sešli nejvíce rodiče našich současných i potenciálních klientů, měli jsme ale možnost přivítat také paní učitelku z přípravného ročníku na místní ZŠ, kurátorku z Organů sociálně právní ochrany dětí městské části Brno-sever, navštívilo nás i několik bývalých zaměstnanců a zaměstnankyň, stejně jako studenti a zástupci tisku. K naší lítosti chyběli především představitelé státní správy. Všichni návštěvníci si mohli prohlédnout prostory nizkoprahového zařízení, složené z klubovny pro děti od 6 do 11 let, klubu Brána pro mládež od 12 do 18 let, nově zrekon-

Na dětský soubor Piroš Rouža se přišli podívat nejen obyvatelé Bratislavské ulice.

Foto: Klára Šalléová

struované doučovací místnosti, košíkářské a keramické dílny.

Upoutalo především taneční vystoupení domácí skupiny Piroš Rouža ve dvorním traktu pavlačového domu, kde Drom sídlí. Všichni tanečníci, malí i velcí, byli v dobré

formě. Lektorka taneční dílny Růžena Křištofová vysvětlila: „V těchto dnech trénujeme každý den, abychom byli dobře připraveni na soutěž Romský talent, které se zúčastníme v říjnu v Praze.“ Překvapením bylo vystoupení dvou beatboxerů, kteří předved-

li improvizovanou show bez použití hudebních nástrojů, pouze svými ústy vytvářeli zvuky podobné bubnům a jiným hudebním nástrojům.

Klára Šalléová, Patricie Hanzlová
Pracovnice střediska Drom
(www.drom.cz)

Žaloba Romů na město Vsetín u Krajského soudu v Ostravě

OSTRAVA – U Krajského soudu v Ostravě probíhalo 23. a 24. září jednání, kde žalobcem byli vsetínští Romové a stranou žalovanou město Vsetín.

Připomínáme, že v roce 2006 vsetínská radnice v čele s tehdejší starostou Jiřím Čunkem, pozdějším místopředsedou vlády a ministrem pro místní rozvoj, vystěhovala část romských rodin z pavlačového domu, určeného k demolici, do nově postaveného domu zvaného kontejnerový. A část přesunula do vytipovaných lokalit v Jeseníkách a na Prostějovsku.

Nyní se tedy tento případ po třech letech dostává před soud. Vystěho-

vaní Romové si po všech možných i nemožných peripetích svého života uvědomili, že by se mohli domáhat spravedlnosti u soudu, když ne majetkové, aspoň morální.

Celá kauza má tedy název Žaloba na ochranu osobnosti a nemajetkovou újmu a v čele stojí Eva Žigová a spol. To spol. znamená asi 55 osob. Jsou zastupováni advokátkou JUDr. Zdeňkou Polákovou. Na druhé straně stojí zástupci města Vsetín s právníkem. Soudil JUDr. Otakar Pochmon.

Pan Čunek mezitím skončil jako starosta i člen vlády, ale zůstal senátorem, kterým se stal díky „řešení problematiky“ vsetínských Romů.

Mnozí tehdy volali (senátor Štětina): „Konečně geniální řešení!“ Podívejme se, jak takové geniální řešení s odstupem času vypadá u soudu ve výpovědích svědků a akterů těchto událostí.

Účastnil jsem se zasedání soudu a můžu popsat výpovědi svědků, jak byli soudcem voláni. Byli pod přísahou a museli mluvit pravdu.

Jednání bylo zahájeno asi v 9.30 se zpožděním půl hodiny, 23. září 2009.

Svědky Alena Bělá, vedoucí odboru sociálních věcí města Vsetína, vypověděla, že byla na radnici 22. září 2006 při jednání o situa-

Pokračování na str. 4

z obsahu

U Kocába o islámu

SOPRÁN tentokrát o muslimech
strana 2

Mši sloužili Rous a Lízna

S setkání Romů na dvoře baziliky
strana 2

Paroubek o „terénačích“

Co s neziskovkami v době krize?
strana 3

Karel Holomek u soudu

Žaloba Romů proti městu Vsetín
strana 3, 4

Začátek školy děti mění

Lajla Žigová z Kereky o výchově
strana 5

František Jemelka: Ze Synkop 61 do romského muzea

F. Jemelka s prodáváčkami suvenýrů u Indického oceánu. Foto: archiv fj

Koncem června odešel do důchodu mluvčí Muzea romské kultury (MRK) František Jemelka. Psát a publikovat začal už na „základce“. Za pobytu v Moskvě v pozici ředitele Českého centra se potřeboval oženil, manželka je Ukrajinka. Nás nejvíce zajímal jeho pohled na romskou tematiku.

Než jste zakotvil jako mluvčí MRK, poznal jste spoustou institucí. Udělal byste krátký průřez?

Na gymnáziu na Křenově vycházel náš vlastní časopis, později jsem začal dělat texty pro Synkopy 61. Roku 1967 vznikl na tu dobu kultovní hit Válka je vůl, který prošel jarem 1968 jako hymna mládeže, píše o ní i Josef Škvorecký v Miráklu. Za rok

bylo všechno jinak, a tak se z mladého autora stal dělník ve slévárně. Začal jsem spolupracovat s brněnským IBK, tedy s dnešní Šelepou. Osobní setkání s Vodňanským, Skoumallem, Šimkem, Grossmannem a dalšími se nezapomínají. V roce 1973 mi Zdeněk Pospíšil, šéf Divadla na provázku, nabídl práci. Tam vznikla celoživotní přátelství s Bolkem Polívkou, Jirkou Pechou, Dášou Bláhovou, ale i s Ivou Bittovou a Idou Kellarovou. Jejich tatínka Kolomana Bitta jsem chodil poslouchat do vinárny na Špilberku.

Po Listopadu 1989 jsem přešel z „Provázku“ do Státního divadla, následovalo Satirické divadlo Večerní Brno, Mrštici, pokus o návrat

do Centra experimentálního divadla a pak místo šéfredaktora časopisu Moment Boby.

Po roce se objevila nabídka na konkurz ředitele Českého centra v Moskvě, po jeho zvládnutí jsem odjel zhruba na 10 let (1994–2003) do Moskvy. Následovala nezapomenutelná setkání ať už s Bulatem Okudžavou či s divadelníky na Tagance, Lenkomu či Divadla u Nikitských vrat. Do Bolšovo těatra v Moskvě jsem pravidelně vodil hosty, mj. i Františka Janoucha, podařilo se mi poprvé přivést do Moskvy výstavu fotografií Jana Saudka, taky první výstavu obrazů Karla Gotta, kterého v Rusku milují.

Dokončení na str. 6

zaznamenali jsme

KLADNO – Zhruba 200 neonacistů se 28. 9. sešlo na kladenském náměstí Sítňá. Akci pod názvem Svatováclavská manifestace uspořádali Autonomní nacionalisté. Na náměstí vystoupilo několik řečníků, mimo jiné i z Polska a Švédska. Demonstranti si přinesli vlajky s národní symbolikou, losem Autonomních nacionalistů a černé prapory. Kolem 14:20 se vydali na ohlášený průvod městem, při němž skandovali různá hesla, například: „Radikálně, sociálně, nacionálně!“, „Svatý Václav“, „Stop černému rasismu“, „Čechy Čechům“ či „Multikulti nechceme“.

LITVÍNŮV – Pracovníci finančního odboru litvínovské radnice za asistence strážníků začali 21. 9. exekučně zabavovat majetek dlužníků města v problémovém sídlišti Janov. Současně působí v sídlišti i dva týmy soudního exekutora z Plzně. Město podle starosty Daniela Voláka (ODS) nyní začalo vymáhat 400 pohledávek od 200 dlužníků za neuhrazené pokuty a přepacené dávky ve výši 3,5 milionu korun. „Exekuce budou trvat tak dlouho, dokud všechny peníze nevymůžeme,“ řekl Volák.

CHANOV – Pomáhat se zmírněním některých problémů na mosteckém sídlišti Chanov budou i romské authority, tedy lidé, kteří mají mezi obyvateli přirozený respekt, nejsou však spojeni například s lichvou či drogami. Počítá s tím projekt Úsvit, který připravilo ministerstvo vnitra ve spolupráci s magistrátem a neziskovými organizacemi. Ministr Martin Pecina ho 23. 9. představil novinářům. „Podstatou je přimět Romy, aby se více zapojovali, aby převzali odpovědnost za svůj život i prostředí, v němž žijí. Důležité je, že působil na ně budou zase Romové,“ uvedl. Očekává, že romské elity dokážou přimět ostatní, aby posílali děti do školy, aby si muži i ženy aktivně hledali práci a udržovali pořádek v okolí bydliště.

PLZEŇ – Mladý Rom z Plzně a jeho sourozenci pravděpodobně dostanou městský byt, z něhož jim údajně hrozilo kvůli dluhům vystěhování. Matka dětí, jež dluh zavinila, se práva na byt zrekla. Bytový odbor nyní navrhne, aby nájemní smlouva přešla na jejího syna. Dluh přesahující 85 000 Kč přitom zůstane matce. Romská sdružení případ označila za naléhavý i unikátní. Podle Roma Realia dostal devatenáctiletý Miko sourozence do pěstounské péče, což je pravděpodobně unikátní případ v ČR i v Evropě. Miko sám před časem uvedl, že za dluhy nemůže. Vznikaly v době, kdy byl nezletilý a studoval.

TVOROVICE – Policie vyšetřuje konflikt ve Tvorovicích na Prostějovsku, kde došlo k rvačce mezi Romy a provozovateli a osazenstvem místní hospody. Obě strany konfliktu mají naprosto odlišné verze průběhu a důvodů bitky. K události došlo ve čtvrtek desátého září. Zatím nezjištěné osoby rozbily ve tvorovickém hostinci U Řezáčů deset skleněných výplní oken a poškodily vstupní dveře. Napadly dva muže, kterým způsobily zranění.

BOHUMÍN – Česká pošta zastavila doručování zásilek do Bohumína-Pudlova, kde žijí především sociálně slabší Romové. Pošťáčky odmítají v Pudlově doručovat poštu do osmi vchodů. Poblíž těchto míst totiž jedné z nich lidé vysypali tašku se zásilkami a pak ji škrtli. Nepomohlo ani to, když doručovatelku začali doprovázet strážníci Městské police, obyvatelé ghetta napadli i je. Do problému se chce nyní vložit Kumar Vishwanathan, který se romské problematice v kraji dlouhodobě věnuje.

MIKULOV – V jihomoravském Mikulově zaútočili 25. 9. neznámí pachatelé na dům Romů, nikomu se nic nestalo. Napadení Romové tvrdí, že jim útočníci nadávali. Televize Prima uvedla, že šlo o útok zápalnou lahví, podle serveru Romea.cz však šlo o útok skleněným püllitrem.

PRAHA – Podle 15. publikované zprávy Rady Evropy (RE) se v minulých letech situace Romů v Česku v oblasti dodržování lidských práv zlepšila. Podle vládního zmocněnce pro lidská práva Jana Litomiského zpráva sice zobrazuje realitu, v některých bodech však Česko hodnotí příliš přísně. Podle RE se stát polepšil. Evropská komise proti rasismu a netoleranci (ECRI), která zprávu vypracovala, pochválila nejvyšší české politiky, že odsoudili projevy extremismu.

PRAHA – Ve školním roce 2008–2009 proběhl již šestý ročník bezplatných přípravných kurzů k přijímacím zkouškám na vysoké školy pro romské středoškoláky. Celkem 27 uchazečů bylo přijato ke studiu. Úspěšně se tak završil dvouletý projekt sdružení Slovo 21 nazvaný Dža dureder – Pokračuj. „Celkem jsme kurzy poskytli 77 zájemcům,“ uvedla koordinátorka projektu Martina Horváthová. Ze 38 studentů, kteří absolvovali přijímací řízení, bylo 27 přijato ke studiu. Od tohoto akademického roku se tedy zvýší počet Romů – vysokoškoláků. Nejvíce jich nastoupí ke studiu sociálních a učitelských oborů. (www.romea.cz, pp)

Díky Mostu až do Afghánistánu

PARDUBICE, CHRUDIM – Ve dnech 13. a 14. října proběhnou v Pardubicích a Chrudimi veřejné besedy o současné situaci v Afghánistánu nazvané Afghánistán očima tří. Zúčastní se jich Shaista Tuchiová, azylantka z Proseče u Skutče, Blanka Charvátová, pracovnice sdružení Berkat z Prahy a zatím neurčený účastník vojenské mise v této zemi z vojenského útvaru v Chrudimi. Všichni tři mají se zemí velmi čerstvou zkušenost a dobře znají místní poměry. První beseda se uskuteční dne 13. října 2009 v 18 hodin v Domě techniky v Pardubicích, druhá následující den ve stejnou dobu ve Spolkovém domě v Chrudimi. Besedy organizuje sdružení Most pro lidská práva (www.mostlp.org). (md)

U Kocába na SOPRÁNu o islámu

Karol Sidon, Václav Havel, Jan Ruml aj. si tentokrát lámali hlavy nad islámem.

Foto: Gabriela Hrahaňová

PRAHA – V úterý 22. září se uskutečnilo druhé zasedání SOPRÁNu (Stálého odborného panelu proti rasismu a násilí), tentokrát k tématu univerzální platnosti lidských práv v souvislosti s respektem k islámu.

Toto téma bylo vyžádáno ministrem Kocábem, který jako člen vlády, má úkol účastnit se za ČR jednání ve skupině přátel Aliance civilizací. Jde o organizaci usilující vytvářet duchovní základnu pro vztahy mezi

jednotlivými kulturami a poskytovat politikům též určité vodítko pro praktickou politiku. Postoj naší vlády v této věci byl zatím rozpačitý.

Díky příspěvku známého sociologa Pavla Barši, původně vědce brněnské Masarykovy univerzity, došlo k dohodě mezi přítomnými, že mají být přijímány hodnoty všelidské, a to jak z kultury islámské, tak i z kultur západní civilizace, především kultury křesťanské. To samozřejmě nevylučuje ostražitost vůči

zneužívání kultury islámské k nepřátelským postojům, které s kulturou islámu nemají nic společného. Je to také otázka vzájemného respektu.

Tentokrát diskusi obohatilo svojí přítomností i několik významných osobností kulturního, společenského, vědeckého a politického života, vedle zmíněného Barši např. Václav Havel, Jan Švejnar, Václav Bělohorský a Kateřina Jacques.

Karel Holomek

Nejdřív mše, pak romské rytmy

OLOMOUC – Svatý Kopeček u Olomouce zažil v sobotu 19. září pojednání tradiční romskou poutí. Událost začala v poledne mší v bazilice Navštívení Panny Marie. Celebrovali ji mezi Romy známí duchovní, František Lízna a Jiří Rous.

Návštěvníci se pak přesunuli do dvora baziliky, kde vystoupily romské kapely a taneční soubory všech možných stylů, od tradičního čardáše až po hip hop a rap – Gipsy, Amare ternore, Romani Labutia či Amare foros, formace Rytmus, Karika či taneční kroužek Centra pro rodinu, děti a mládež z Moravského Berouna, nechyběl beat box v podání Komunitního centra střediska Khamo-

ro. O hudební doprovod samotné liturgie se postarala rodina Somsiova. Koncert moderovali Robert Sutorý a Magdaléna Mandátová, návštěvníkům byl k dispozici stánek s literaturou z brněnského Muzea romské kultury.

Na akci přišlo asi šest stovek lidí, každý dostal památeční obrázek blahoslaveného španělského Roma Zeffirina Giméneze Malla. „Cílem této akce, kterou organizuje Charita Olomouc, je nejen vzájemné setkání Romů z celé České republiky i ze Slovenska, ale především překonávání bariér mezi menšinou a většinou,“ vysvětlila ředitelka Charity Olomouc Ludmila Gottwaldová.

Text a foto: Martin Holík

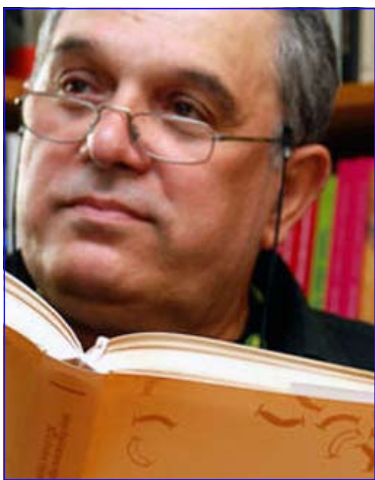
Lesk a bída kurtizán

Politika a Romové, to je jistota, popularita, zallen (platit), zallen, bare love (velký peníze). Řápková a cigoši, zallen, zallen velký peníze. Kolář, Řápková a Romové ojojóóóó, bare love, zallen, zallen, velký peníze.

Když jsem viděl na billboardu paní Řápkové pana Koláře, jak hrdě hlásá: Míň Kocábů, víc Řápkových, jako bych dostal ránu kladivem. V mrákotách jsem je viděl, jak oba tancují u tyče se svatozáří na hlavách. Jeden měl kapsu plnou, druhý děravou a oba byli v očekávání. Řápková čekala dítě s cigánem a Koláře jsem viděl jako chameleona s otevřenou prázdnou dlaní.

Když jsem se ze všeho vzpamatoval, ptal jsem se sám sebe, čeho všeho jsou ti dva lidé schopní.

V první moment jsem si říkal, ten pan Kolář, to je nějaký mimozemšťan, ale když jsem poznal, že z plakátu mluví cigoš, tak jsem si

řekl: Ten je mimo mísu a na hlavě musí mít pořádný máslo. Chudák cigán, zaprodal nejen sám sebe, ale i všechny Romy. Mazaná Řápková si z cigoše udělala kozy a torpédo si nasměrovala tam, kam chtěla. Cíl ještě nezasáhl, ale už vybuchlo. V televizi jsem viděl, jak na Koláře nadávají královéhradečtí Ro-

mové i jeho vlastní sestra. Nazvali ho podvodníkem, zlodějem, který okrádá důvěryhodné Romy. Peníze utrácí na hracích automatech a že dluží nejen státu, ale každému, na koho se podívá.

Když jsem v televizi viděl i pana Koláře, tak jsem čekal, že promluví jak Barak Obama. Kolář mě však zklamal, mluvil jak kakadu, nic neřekl, jen opakoval něčí fráze: Na Romy platí přísný metr, Romové musí jít do práce, musí získat pracovní návyky, bla, bla, bla, bla. Já nic, já muzikant, to ona za všechno může. Podle mě Kolář nevymyslel ani ten nápis na billboardu. On by toho ani nebyl schopen, myslím si však, že za korunu by si nechal provrtat obě kolena.

Pan Kolář ani neví o tom, že se stal jen šachovou figurkou paní Řápkové. On jí chtěl pomoci do křesla, aby mohla potom převládnout i jeho.

Gejza Horváth

J. Paroubek: komunitní a terénní sociální práce je základem úspěchu

V rámci předvolební kampaně navštívil 19. srpna šéf ODS Mirek Topolánek Muzeum romské kultury v Brně, kde hovořil mj. o názorech své strany na tematiku neziskového sektoru a romské menšiny. Požádal jsem proto o názor na tytéž záležitosti i předsedy ostatních stran. Reagovali Jiří Paroubek (ČSSD) a Cyril Svoboda (KDU-ČSL), i když byly mezitím volby odloženy. Nijak neodpověděli představitelé TOP 09 a KSCM. Odpověď přislíbil asistent Ondřeje Lišky (Strana zelených), dosud však od zelených žádána nepřišla.

Přinášíme zatím reakci předsedy ČSSD, postupně zveřejníme další.

Jak hodlá vaše strana řešit problémy neziskového sektoru s přihlédnutím k dopadům hospodářské krize?

Hospodářská krize si nevybírá a neziskový sektor je jednou z mnoha oblastí, které budou zasaženy. ČSSD dlouho před tím, než bývalá Topolánkova vláda vůbec uznala, že nějaká krize bude, přišla s řešením a návrhy, jimiž by se měly politické strany řídit, aby dopady hospodářské krize co nejvíce zmírnil. Neziskový sektor je v tomto směru velmi specifický. ČSSD určitě nebude činit žádné kroky, které by tento sektor v době krize ohrozily tak, jak to například dělala ODS. Pánové z ODS brali neziskový sektor jako kouli na noze a situace se v mnohých oblastech neziskového sektoru stala neudržitelná.

Při svých návštěvách v různých krajských neziskových společnostech jsem na vlastní oči viděl dopady kroků bývalé vlády, kdy byly příspěvky ze státního rozpočtu seškrtány na neúnosnou mez. ČSSD, pokud by byla ve vládě, by nikdy nic podobného nedopustila. Nicméně, každý si musí uvědomit, že situace je velmi vážná a že neziskový sek-

tor je jedním ze všech těch, kdo dopady pocítil. ČSSD však bude hledat všechny možné cesty, aby neziskový sektor období krize přestál. Jsme si vědomi jeho mnohdy nenahraditelné role a vážíme si lidí, kteří v něm pracují.

Daly by se v několika bodech shrnout vaše priority ohledně témat spojených se „sociálně vyloučenými“, což jsou z velké části Romové?

Radikálních změn nelze dosáhnout během jednoho volebního období a ten, kdo to tvrdí, je populist. Společným jmenovatelem všech řešení je komplexnost, účinnost a efektivita řešení. ČSSD chce aktivně využívat také příkladů z dobré praxe.

Základem jakékoliv změny je komunitní a terénní sociální práce. Podporu těchto nástrojů vidíme jako prioritu. Vzdělání představuje základ pro budoucnost. ČSSD proto považuje za důležité zaměřit se na motivaci rodičů, aby posílali děti do předškolních zařízení, stejně tak na podporu programů, které pomohou dětem ohroženým sociálním vyloučením setrvat na běžných základních školách.

Obyvatele ohrožené sociálním vyloučením také velmi trápí bydlení a nezaměstnanost. Naši snahou proto bude využívat už získaných zkušeností v oblasti projektů zaměřených na tuto cílovou skupinu a co nejefektivněji využívat potenciálu úřadů práce a nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Aby se změnilo něco zásadního v oblasti bydlení, je důležité podpořit přijetí zákona o sociálním bydlení.

Z hlediska integrace Romů považujeme za nutné zabezpečit systematickou a dlouhodobou práci v regionech a v obcích např. prostřednictvím posílení a systematizace pozice krajských koordinátorů pro romské záležitosti. Věříme také,

že svou úlohu též sehraje Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách.

ČSSD k problému sociálního vyloučení přistupuje aktivně. Myslím, že o tom svědčí vytvořené oranžové knihy a hlavně zveřejněný volební program.

Jaké Romy máte na kandidátkách, na jakých místech a co si od nich slibujete?

Původ kandidátů v ČSSD neeviduujeme. To však neznamena, že Romové na kandidátce nejsou, například v Praze kandiduje Mgr. David Beňák. Věřím, že se do života strany aktivně zapojí více Romů a dostanou příležitost v některých z následujících voleb, například regionálních či komunálních.

Ultrapracvicový extremismus – v několika bodech – jak na něj?

Stejně jako u boje se sociálním vyloučením ani v tomto případě neexistuje univerzální recept. Je nutné se soustředit na několik úrovní tohoto problému zároveň, pouze tak to bude účinné. Samotný zákaz toho či onoho seskupení problém neřeší. Je to krok významný. Musí být však uděláno víc, např. kampaně, výchova ve škole, řádné vyšetření všech incidentů atd.

Ptal se Pavel Pečinka

komentář

Město Vsetín jednalo s Romy z pozice síly

KAREL HOLOMEK

Dovolím si učinit několik závěrů ze soudní žaloby vsetínských Romů na „jejich město“. Mnohým z nich nebylo dopřáno, aby toto město, které až dosud považovali za své, skutečně jejich zůstalo. To je nejdůležitější a nejsmutnější závěr celé kauzy, ať už soud rozhodne jakkoliv. Je to také závěr, který se symptomaticky hodí na mnohá města v ČR a vypovídá o mnohém.

Nejdříve o situaci těsně před zahájením líčení. V 9.00 byla přítomna pouze advokátka Zdeňka Poláková, redaktor Romano hangos Karel Holomek, soudce Otakar Pochmon a zapisovatelka. V 9.15 se dostavili přizvaní svědkové města Vsetín a tři dámy jako pozorovatelky. Do 9.45 se postupně dostavovali jednotliví členové žalující strany z rodin Kandračů, Ščuků a Žigů. Evidentně to nikomu nevadilo.

Z výpovědi svědků lze činit závěry, které jsou jen výsledkem logického uvažování. Začneme tím, co je možno městu přičíst k dobru. Nepochybně to byla snaha situaci nějak řešit. Známe případy z jiných měst, kde se vystěhování děje bez náhrady bytu. Nikdo si s tím hlavu neláme.

Nakonec přijaté řešení by mohlo být akceptováno, kdyby se s romskými rodinami jednalo jako s rovnoprávními občany a kdyby jim bylo férově řečeno, jaký je úmysl a jak je ho možno uspokojivě naplnit. Po bitvě je každý generálem, řeknete a budete mít pravdu. Ale proč ne? Starosta takovým generálem má být! Když se necítí, má tu funkci odmítnout. Je to jen schopnost být lidský a uvažovat reálně a rozumně, asi tak, jak bych očekával sám, že se druzí budou chovat ke mně.

Stačilo říci Romům: Dáme vám domy, které jsou schopné opravy a pomůžeme vám s opravou finančně, organizačně a vytvoříme časový předstih k řešení. Vy pak zase vězte, že město nemá velké možnosti k řešení a vy sami jste se dopustili chyby v dluzích, neplatili jste a možná, že i přispěli k tomu, že ten pavlačový dům je zdevastovaný, vystěhování bylo nařízeno soudně bez náhrady. Není to bůhvíjaké řešení, ale hrajeme s vámi fér. Když se přičiníte sami, vytvoříte si dobré podmínky k životu.

To se bohužel nestalo.

Město se chovalo z pozice silnějšího. Morální nátlak byl a je evidentně prokázán. S Romy se nehrálo čistě. Nebyli seznámeni se situací a vystěhování do polozbořených domů bylo skutečnou deportací, ať si pan soudce myslí co chce. Svědky bylo nepochybně prokázáno, že vše se podřizovalo tomu, aby to Romové museli přijmout a aby jim v rozhodný okamžik už nic jiného ani nezbylo. Prodávat jim polorozpadlé a neobývatelné objekty za statisícové ceny, když jejich cena byla desetinasobně nižší, bylo hanebné. To, že ani neměli možnost objekty vidět dopředu, je vysloveně sprosté.

Přítom na druhé straně je evidentně prokázáno, jak se snadno dá vydělavat i na zbídačování druhých. Město vyplatilo královskou odměnu zástupci realitní kanceláře. Byla to přiznaná částka 30 000 Kč. Jakou práci odvedl?! Kolik dostali majitelé objektů a kolik zprostředkovatelé? To by bylo zajímavé zjištění. Podivné smluvní vztahy mezi městem a OSVČ Kaloušem jsou naprosto nepřipustné a právně děsivé. Ten člověk podepisoval věci za realitní kancelář, za město i za klienty v jedné osobě, i sám za sebe jako zaměstnáváný ve zmíněné realitní kanceláři. Viděl někdo ty smlouvy a podpisy v nich? Existují vůbec?

Role pana Mikulce je úplně zatemněná a svědčí o poměrech na radnici, když si toto může oficiální instituce dovolovat.

Pan Čunek jako bývalý starosta může být rád, že poměry na radnici v souvislosti s jeho soudně nevyjasněnou úplatkářskou aférou nebyly šetřeny policií v jiných sférách a oblastech. Pověst radnice je výpověďmi jejích vlastních svědků značně zpochybněna. Toto je, bohužel, jen vedlejší zjištění soudu a nemusí mít žádný další dopad.

Právní poměry jsou obrazem známého Augiášova chléva a zřejmě se tam pohybovaly veliké peníze. To je také důvod, proč celé stěhování muselo proběhnout rychle a bez soucitu! Jaké morální normy jsou na radnici nastaveny?

Obávám se, že případ vsetínské radnice nebude ojedinělý. I kdyby nyní žalobu vsetínských Romů soud zamítl, oni se již stali morálními vítězi. Přispěli k odhalení neúnosných poměrů na jedné české (moravské) radnici. To není zas tak málo!

Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2,
Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393
www.radiorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radiorota.cz

**www.romea.cz –
Romský informační portál**

Několik vystěhovaných Romů žaluje město Vsetín, zajímalo nás proto:

Bránili se Romové efektivně? Jak zlepšit právní vědomí sociálně vyloučených?

Erazim Kohák

Filozof, sociolog, působí v Praze.

Praví Písmo, nesud'te, abyste nebyli souzeni. Já vím jen tolik, že když člověk jedná z hněvu či ze spravedlivého rozhořčení, obvykle si sám škodí. Když jedná s chladnou hlavou a jasným úsudkem, nejspíš uspěje. Jak to bylo tehdy ve Vsetíně, to ať posoudí advokáti – a oběti.

Jan Mišurec

Mluví Sdružení obrany spotřebitelů (www.spotrebitel.info/o-sos/o-nas.php).

Myslím, že se ti lidé dobře nebránili. Především na to neměli čas a ani neznali způsob. Byli vystěhováni ve stresu za dramatických okolností, v noci, mnozí ani nevěděli, kam se vlastně stěhují. Stěhovali se na vzdálených místech a měli plnou hlavu jiných starostí. To vše se dělo pod silnou mediální palbou, kdy padala o Romech nevybíravá slova mnohých zákonodárců a spoluobčanů, aniž by byli s problémem dobře obeznámeni.

Romové byli v té době v roli slabších, nemajetných, a přesto si mnozí dokázali nová a ne příliš kvalitní bydlení hezky zařídit. Sociálně-právní poradenství jim tenkrát nabídlo sdružení Romodrom a patří mu za to velký dík, hlavně předsedkyni Marii Gailové, která pohotově zareagovala! Do lokality byly díky ní přivezeny také potřeby do domácnosti, potravin a jídlo. Víte, odstěhovat někoho ze Vsetína na Jesenícko do rozpadlých barabizen, kde o práci nezavadíte a ani pro místní nejste vítanými hosty, to dokáže udělat jen blázen.

A jestli si to někdy v budoucnu budou ještě pamatovat ty děti, kterých se to tenkrát týkalo, nevím, co nám jednou řeknou. Možná už nebudou mlužit tak jako jejich rodiče.

František Šarišský

Studoval SOŠ managementu a práva v Brně.

Nedokážu posoudit, jak a proč se kdo bránil. Existují ale projekty nebo např. škola pana Ščuky, kde se Romové mohou dozvědět víc o svých právech. Stejně tak neziskové organizace. Ale kdo z Romů tam půjde, zformuluje a řekne tam svůj problém?

Janko Horváth-Dóme

Básník, publicista, aktivista, žije v Janově.

Těžko říct, zda se Romové bránili proti vystěhování mimo město. Když jsem viděl ten zničený dům u nemocnice v centru Vsetína a pak nové domky v Poschlé, tak oni si vlastně ti nájemníci polepšili. Nelze tolerovat ty z nás, kteří si ničeho neváží. Musíme si nalít čistého vína a přiznat i pravdu, byť to někdy celkem dost bolí.

Ať si neopálení spoluobčané Kauzu Vsetín ve zdraví užijou

Efektivně se právně bránit v tomto státě neumí v podstatě nikdo. Ani Češi, ani Romové. Je to dáno několika faktory. Prvním je, že schází obecný nadhled a poznání, že právo je řád, který má sloužit k hladšímu a správnějšímu chodu společnosti, a ne k tomu, aby se jednotliví členové společnosti – majority či minority – navzájem kopali do kotníků. V případě vsetínských Romů mám za to, že jádrem problému nebyl problém právní, ale politický, na kterém se hodlala mermomocí přizivit řada osob. Prvním z nich byl pochopitelně pan starosta Čunek, kterého konrejnerová a následná akce vynesla do senátorského křesla a ještě výše... výše... výše... až na smetiště dějin.

Dalšími osobami byli někteří romští aktivisté, mezi nimiž se

vždy najde určité procento, kteří mají neodbytný pocit, že rektálním alpinismem do bílých zadků si polepší... Že je dosahováno jenom pomijivých, mnohdy kontraproduktivních výsledků, není těmto lidem známo, neboť pohled do historie jim je cizí.

No a posledním objednatelům kauzy Romové ve Vsetíně je v podstatě celá majoritní společnost. Život bez nepřítele je strašný. Člověk nemá proti komu revoltovat, není nikoho, od koho by se mohly odrazit jeho skvělé osobní vlastnosti, které jinak ovšem jsou takové... průměrné, dejme tomu. Vymezení se proti pár „špinavým cigošům“, to je, pane, terno! To se to blyští vlastní bezchybnost!

Za těchto okolností je otázkou, zda vůbec bylo možné se účinně bránit. Myslím, že účinnou obranou je to, co Romové provozují už po tisíceletí. Prostě se nějak „vsáknou“ a zase se někde vynoří. Na původním místě zůstanou jenom rozhádání gádzové, pro které to bude „big issue“ ještě dávno po tom, co to Romové budou mít vyřešené a budou žít někde úplně jinde nějak úplně jinak... Tak ať si to naši neopálení spoluobčané ve zdraví užijou, tuhle „kauzu“.

Klára Veselá Samková

Advokátka a publicistka (www.lawyers.cz).

Žaloba Romů na město Vsetín u Krajského soudu v Ostravě

Dokončení ze str. 1
ci, která nastala nutností demolovat pavlačový dům a tím pádem i v něm bydlící Romy vystěhovat. Bylo rozhodnuto (neřekla kým), že někteří z Romů se přestěhují do kontejnerového domu a jiní do vytipovaných nemovitostí mimo Vsetín. Bylo jasné, že romské rodiny samy nejsou schopny řešit bytovou situaci a jen malé procento z nich mělo nárok na náhradní byt. Místní terénní pracovníce na tomto úkolu pracovaly: splátkové kalendáře, jednání s klienty.

Rychle do autobusu

Jednání na radnici skončilo rozhodnutím zaangažovat realitní kancelář, která nemovitosti vyhledá. Radnice vyřídí pro potenciální „uchazeče“ o tyto nemovitosti bezúročné půjčky. Pak bylo jednáno s romskými rodinami, celkem třikrát. Jednání s těmi, kteří byli určeni pro vzdálené nemovitosti, bylo neúspěšné, ale posléze souhlasili. Nestalo se tak na základě vyhrožování. Byl také promyšlen způsob přestěhování rodin do vzdálených lokalit, a to autobusem s přívěsem pro nábytek a věci. Svědkyně prohlásila, že všichni v dotýčný den do autobusu nastoupili dobrovolně a bez принucení. Je ráda, že se vše vyřešilo a nikdo nezůstal na ulici.

Atmosféra v zasedací síni: Přítomní Romové a Romky během výpovědi svědkyně polohlasně protestují a hlásí se podobně jako děti ve škole ke slovu. Činí tak zejména tři romské svědkyně, přítomný Rom je zdrženlivý. Soudce jim proti všem zvyklostem dává slovo a zaznamenává z jejich vystoupení, že výpověď svědkyně Bělé neodpovídá skutečnosti, zejména pokud jde o dobrovolnost při jednání na radnici a nastupování do autobusu. Na radnici zazněly hlasy, že když nepřijmou nabízené bydlení, mohou být jejich děti umístěny do domovů.

Advokátka Poláková vznáší dotazy na svědkyni a používá výrazu „deportace“. Soudce ji důrazně varuje, že nemá takových „expresivních“ výrazů, neodpovídajících situaci, používat. Advokátka se odvolává na nález ombudsmana v této věci, kde je uvedený výraz použit. Na to ji soudce znovu důrazně varuje, že neprojednávají nález ombudsmana.

Na dotazy advokátky svědkyně Bělá upřesňuje situaci v tom smyslu, že jednání o vystěhování Romů probíhala od jara do podzimu, že rodiny měly velké dluhy spíše ve stásciích než v desítkách tisíc, konkrétní částku ani dlužníka však nebyla schopna uvést. Nedokázala odhadnout, jak dopadne situace při stěhování autobusem, když musela vědět, že jsou tam přítomny i malé děti, nezajímalo ji to, přičemž doplnila poznámku: „*Horší už to být nemohlo.*“ Bylo jí známo, že v „pavlačáku“ bydlely jen romské rodiny, původní stav domu neznala. Z dotazu právníka, zastupujícího město, za-

znělo, že žádné dítě žádné rodině do domova odnáto nebylo.

Svědék Šula, technik správy bytů města Vsetína, měl na starosti vystěhování, vyklizení a zajišťování majetku z „pavlačáku“. Nezaznamenal při tom žádné problémy, žádný nesouhlas. Z řad přítomných Romů zaznívají protesty proti výpovědi svědka Šuly. Soudce je tentokrát odmítá přijmout jako nepřipadné, svědci z řad Romů budou mít možnost vyjádřit se ve své výpovědi.

Svědék Kalouš zastupuje realitní kancelář. Ta byla městem požádána o vyhledání vhodných lokalit a nemovitostí k přestěhování, původně do ceny 150 000 Kč. Taková nemovitost se blízko Vsetína nenšla. Cena byla tedy zvýšena do hodnoty 300 000 Kč, realitka pak našla jen nemovitosti poblíž Prostějova a v Jeseníkách. Byl stanoven požadavek, aby nemovitost byla obyvatelná, tedy s přípojkou vody a elektřiny. Svědek není schopen říci konkrétně, v jakém stavu se nemovitosti nacházely, tvrdí však, že všechny viděl a shledal je obyvatelnými. Při opakovaném dotazu soudce však s odpovědí váhá. V každém případě je však viděl zvenčí.

Osobně rozhodoval jen o obyvatelnosti, nikoliv o tom, kdo kde bude bydlet. Znalecký posudek na nemovitosti a jejich stav vypracován nebyl. Při jednání s majiteli nemovitostí ho město vyzvalo plnou mocí, aby podepisoval smlouvy o koupi domů pro město. Někdo z města, neví kdo, mu dal pokyn, aby také podepisoval smlouvy i za nepřítomné Romy. Nesdělil však, zda to činil svým podpisem nebo v zastoupení Romů.

Cesta do neznáma

Dle pokynů z města si však Romové domy dopředu prohlédnout nesměli. Na důrazný dotaz soudce, zda je mu známo, zda Romové prohlédli domy dopředu, sděluje, že vysloveně neví. Snad byly k dispozici fotografie, doufá, že jsou někde uloženy, neví přesně kde.

Za tyto služby realitní kancelář a on osobně ve funkci osoby samostatně výdělečně činné, tedy toho, kdo byl realitní kancelář pro výkon práce najat, obdržel odměnu 300 000 Kč.

Na dotaz přítomné Kandračové (tentokrát ji soudce možnost dotazu z audia dává bez protestů), zda někdo v těch domech před nimi žil, odpovídá, že nikdo. Na dotaz, zda provedl prohlídku dopředu, odpovídá, že není schopen říci, kterou nemovitost konkrétně a s jakým výsledkem.

Žofie Kandračová, jedna z žalujících strany (nyní Supíkovic), vy-povídá, že v pavlačovém domě jich bydlelo celkem 13, posléze skončili všichni v Jeseníkách. Neměla žádnou představu o řešení své bytové situace. Dost dlouho nevěděla, že dům se bude bourat a že se stěhovat musí. Měla dluhy asi 12 000 Kč,

před tím bydleli ve Vsetíně v domě na Sušilově ulici, který se opravoval. Šli do „pavlačáku“ a už tam zůstali, i když dům na Sušilově opraven byl. Splátkový kalendář podepsala a plnila ho.

Začátek jednání o vystěhování pro ni přinesl šok. Odmítala celkem na třech jednáních, posléze pod nátlakem v podobě výhrůzek, že jejich pět dětí bude umístěno do domova, něco podepsala, neví však co. Podívat se však na nemovitost nesměla, ne že by nechtěla. Nechtěli jí dům ukázat. Jen řekli, že se jedná o „rekreační barák“. „*Smáli se mi do ksichtu,*“ komentuje atmosféru na radnici. Společně s dětmi a s pláčem odešla.

Nakonec skončili v noci v Jeseníkách v Supíkovicích. Žigovi a Ščukovi, kteří jeli s nim, je opustili, a oni jeli dál autobusem do Staré Červené Vody. Zůstali sami.

Zřícenina bez vody

Zjistili, že „rekreační barák“ je zřícenina. Voda a elektřina tam nebyla. Mikulec, který je stěhoval, už předtím volal do Vsetína na město, že barák je neobyvatelný. Bylo mu sděleno, nebylo řečeno kým: „*Neserte se s nima, složte jim nábytek a nechte je tam!*“ Tak je tam nechali. Spali všichni tu noc na zemi. Později zjistili, že voda ve studni je závažná, protože onemocněli a děti dlouhou dobu měly vyrážku.

Svědék Mikulec – v tomto případě nelze říci, jakou roli tento člověk hrál. Nedozvěděl se to ani soudce. Má jen nějakou soukromou firmu, která nemá nic společného ani se stěhování, ani s jednáním na radnici. Zdá se, že byl vybrán, dle vlastních slov, jako expert obeznámený s problematikou Romů a znalý způsobů, jak se k nim chovat.

Dle vlastní výpovědi zařizoval stěhování lidí autobusem, stejně tak nábytku a věci. To se dalo během jednoho dne od dopoledne až do noci. Dříve pracoval ve veřejně prospěšných pracích, a tak se dostal k Romům. Byl skoro u všeho, tedy u stěhování, byť ne v autobuse, ale v doprovodném vozidle, a předával nemovitosti, pokud měly zavedenou elektřinu a vodu. Pokud se našly závady, volal do Vsetína, což byl případ Supíkovic. Tam nedostal odpověď, s níž by se mohl spokojit, ale nezbyvalo, než aby pokračoval dál. Rodina se sice chtěla vrátit do Vsetína, ale to nešlo.

Na dotaz advokátky Polákové svědek Mikulec odpovídá: Nábytek skládali Romové sami. Kandračová z audia protestuje a soudce jí povoluje sdělení: ve skutečnosti skládali nábytek bez pokynů a pomocí Romů sami zaměstnanci Technických služeb města, patřící k doprovodu. Na další dotaz advokátky Polákové, zda svědek viděl nemovitosti dopředu, odpovídá, že Supíkovic ne, ale Vidnavu a Červenou Vodu ano. Jednání skončeno ve 12.30, v tu dobu jsem odešel.

Karel Holomek

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

**Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673, www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100**

Sar te l'ikerel le čhaven, lokes, či zorales?

Sar te l'ikerel avri le čhavoren, pal oda genas pre savore sera. Vakeras kade pal oda, sar te sajinel pal o čhavore avka, kaj te l'ikeren pes lačhes.

Oda nane ča avka, kamahas bi le čhavage te del savoro, so bi kamenas, aľe oda avka na džal. Mušinas tiž te del pozoris, sar pes amen l'ikeras, sar das duma, sar sam pre aver manuša, amare čhave oda dikhen u oda lenca džal calo džživipen, pal'is keren oda, so dikhle ke peskeri daj the kijo dad.

Amare čhave hine god'aver u arakhen peske o thanoro, sar te dochuden oda, so kamen.

Te hin maškar o čhavore u lengri daj the o dad lačhe lava, savoro džal lokeder. Te hin le čhas či la čha varesavi žaľa, džanel, hoj šaj džal pal o dad, či pal e daj, hoj jon šegitina, na mukhena len korkore. U oda hin oda nekšukareder.

Aľe sar o čhave baron, imar na kamen te phirel pal o daja the dađa, kamen oda te kerel avka, sar jon kamen. Oda mušinel te avel, savore samas ajse, aľe o čhavore našminen te kerel savoro, sar jon kamen. Ta mušinas lenge te sikhavel, hoj sam lačhe, aľe tiž amen hin zoralo lav, te keren vareso nalačhes.

Ajsi peršo zmena avel, sar das le čhaven andre cikňi škola. Odoj dikhen vajkeci čhave u sako pes l'ikerel aver. Šaj dikhen lačhe čhaven, nalačhe, kiňešne, runde čhave, zorale čhave. U amaro čhavo dikhel pre sakoneste u šaj peske lendar vareso lel. U amenge khere ačhol o čhavoro, so les našťi prindžaras. Oda čhavoro so has ajso lačho, pes našaďa. Anglal varesavi doba lenge ča phenahas „oda našťi“ u o čhavo na kerlas, šund'as amen pre jekh lav. Aľe akana šunas le čhavendar ča „me kamav!“ u keren ajci, te na dochuden oda, so kamen. Aľe amen mušinas te l'ikerel avri u te lendar vareso kamas, ta o čhave oda mušinen te kerel. Te na kerena, ta phenen lenge, hoj peske na mukhela e paramisi, abo na džala avri. Tumen džanen, so o čhavo kerel rado. Čhave mušinen te džanel, hoj te vareso kamen tumendar, tiž mušinel te kerel oda, so tumen kamen. Bo te akana len mukhaha avka, hoj te na keren, kaj pes lenge na kamel, či cinaha lenge, so kamen, talam kamas te cinel vareso aver, so amenca kerena o čhave, sar ena bareder! Vaš oda mušinas te avel zorale imar akana, sar mek hine ciknore. Pal'is oda imar na džala.

Aľe pre aver sera, das le čhavage tiž te dikhel amaro kamiben. Našťi ča nadavinas. Te hin o čhavo lačho, phenas leske, te vareso lačhes kerďa, phenas leske, but lenca vakeras, las len kije peste, čumidas len. U pre oda, sar kamahas lendar te pratinel lengere věci, u mušinas te nadavinel, pre oda o čhave maj bisteren andre tumari anglaľi. U dikhen pre tumende sar pre odi nekfeder daj abo nekfeder daj.

Lajla Žigová

E autorka tiž irinel andre Kereka (romano geniben) andal o Valašské Meziříčí

Hledáme hranice ve výchově?

V různých článcích a publikacích o výchově se stále častěji píše o tzv. hranicích, které je třeba dítěti vymezit a pak kontrolovat, aby je nepřekračovalo. Co však ony pomyslné mantinely jsou? Kdy s jejich nastavením začít a jak reagovat na jejich překročení?

Spojujete si pojem – hranice – se samými zákazy a příkazy? Cítíte se potom jako ta „zlá“ matka nebo „zlý“ otec? Máte raději volnou výchovu a dovolíte svému dítěti úplně všechno?

Každé malé dítě potřebuje mít jasno v tom, co od něj rodiče požadují. Když cítí vedle sebe pevnou osobnost, snáze rozpoznají, co je dobré a co špatné. Mají tendenci „zkoušet“, kam až mohou zajít. Děti jsou velmi vnímavé a nezapomeňme, že nás neustále pozorují! To, jak se chováme v různých situacích, jak řešíme spory apod. Rodiče jsou pro malé děti jejich vzory. A rádi je při svých hrách napodobují. Proto musíme jít svým dětem příkladem.

Jak to tedy s nastavováním hranic je? Jsou opravdu při výchově děti tak důležité? A kdy je dobré s tím začít?

Zejména děti touží po vztazích založených na lásce a vzájemné důvěře. Je to pro ně velmi důležité.

Mají ve svých rodičích oporu, mohou se na ně spolehnout, vědí, že jim maminka poradí a tatínek zase povzbudí. Cítí se bezpečně. Dobré vztahy s rodiči jsou základem pro to, jak budou zvládat konflikty.

Postupem času, kdy děti rostou, chtějí se od nás, rodičů, odpoutat, chtějí být samostatnější a dělat věci po svém. Je to přirozená potřeba, ale je také spojená s nebezpečím, do kterého se může naše dítě dostat. V tomto okamžiku je nutné začít mu vymezovat hranice. Tyto hranice ho vlastně ochraňují, neberme to jako samé příkazy a zákazy, dítěti pomáhají vytvářet zdravou osobnost.

Většinou si velké a zásadní změny všimneme v době, kdy začneme chodit s dítětem na hřiště, kde jsou i jiné děti. Jsou v kolektivu a musí se tomu také přizpůsobit. Velký zvrat nastává, když dítě nastoupí do mateřské školy. Najednou je vaše dítě mezi tolika dětmi, z tolika různých rodin, každý má jiné chování, různé povahy, projevy, zlobivé děti, hodné, rozmazlené, citlivé a mnoho dalších. A naše dítě si od každého něco vezme, ať je to způsob vyjadřování nebo odmlouvání, přehnaná náklonnost. Najednou máme doma úplně jiné dítě. To, co dříve spolehlivě fungovalo, už nepůsobí. Musíme hledat nové a nové taktiky.

Naše milé a poslušné děťátko je najednou tvrdohlavé a umíněné. Často je slyšíme říkat – já to chci!, já to dělat nebudu! Ted' záleží na nás, jak se k tomu postavíme. Jestli nad tím mávneme rukou a dítěti koupíme, co chce, nebo za něj uklidíme jeho pokojíček, nebo se obrníme trpělivostí a zásadně stojíme za svým. Děti z toho radost mít nebudou. Záleží, jakou trucovat nebo se vztekat. Ale nyní je opravdu na místě stanovit pomyslné hranice. Je to dobré jak pro nás, tak pro naše děti. V životě nebudou mít vše, po čem zatouží, a musí se naučit, jak zvládat prohru. Kdo jiný je to má naučit, než my, rodiče.

Na druhou stranu je potřeba myslet také na to, kdy je čas dítě pochválit a pomazlit se s ním. Každý den si udělejme chvilku a povídejme si s ním, pochvalte ho za dobré chování, za drobnou pomoc doma, za hezký obrázek, který pro nás namaluje. A dítě okamžitě zapomene na to, že před hodinou jste byli neústupní a chtěli jste, aby si uklidilo pokoj. A budete pro něj v tu chvíli ta nejlepší maminka nebo nejlepší tatínek.

Lajla Žigová

Autorka je redaktorkou romského časopisu Kereka ve Valašském Meziříčí.

Abrahám Staněk

Pracuje ve sdružení Ester v Javorníku (www.esterzalesi.eu).

Takto postavená otázka a ještě k tomu do ankety? To mi připadá docela nereálné. Kolik lidí je opravdu zasvěceno do případu Vsetín? A pokud je anketa míněna například „jaký dojem to na nás udělalo?“, byť z pohledu možných či nemožných soudních sporů – vyjde to nastejno. Dostanete jen nezasvěcený názor lidí, kteří většinou jen něco slyšeli nebo si přečetli.

Měl jsem a stále mám možnost sledovat osud těch ze Vsetína, kteří přišli k nám na Jesenícko. Jedna rodina se rozpadla, děti jsou v domově, životní styl odpovídá tomu, jak vypadal pavlačák tam doma, a to, jak žije zbylá osoba z celé rodiny zde, to je silné kafe i pro nás. S Romy, kteří jsou zdejší, se to nedá naprosto srovnat. Tato rodina tedy zaměstnává obec s dobrým starostou, zaměstnává všechny možné sociální organizace a výsledek není dobrý. Druhá rodina měla veškerou právní poradou a pomoc, o kterou si řekla. Nakonec zvolili cestu migrací – Vsetín, Javorníčko, posléze Anglie a zase Javorníčko. No a třetí rodina – to byla obdoba. Žijí střídavě tady a v Anglii.

Otázka pro mne důležitá není soudní možné či nemožné, dobré či špatné zastoupení. Desítky lidí nemají žádné, a přesto se dokáží vyhrabat, udržet a něco dokázat. Otázkou pro mne je, proč k tomu ve Vsetíně došlo. A to je otázka do řad nás, lidí z nevládních neziskových organizací, ze sociálních odborů, školství, prostě všech, kdo jednou nebo druhou rukou čerpají státní peníze na své platy, na svou pracovní náplň. Můj názor je, že ve skutečnosti tito Romové byli odepsáni proto, že byli nestavitelní (většina byla) a nestavitelní byli proto (tedy jejich činy a nezodpovědnost), protože nenašli pomoc a zastání v době, kdy jejich osobnosti ještě byly schopné něco pro sebe udělat a nějak se změnit.

(pp)

Cikánská svatba

Nedávno jsem měl možnost zúčastnit se pravé romské svatby. Můj dlouholetý známý Vilmoš Kináč z naší obce ženil druhého syna, který si stejně jako ten první bral bílou „gáďžovku“. Vilmoše a jeho příbuzné, kteří byli na svatbě též, jsem poznal před 30 lety na Státním statku Lubenec, kde jsem měl v obci Libkovicích jako zootechnik přidělenou stáj se 100 kravami a s čistě romským personálem.

Tito Romové měli ke svým kravám pozitivní vztah. Sice hlasitě mluvili i na ně, ale nikdy je neuhodili. Zvláště citliví byli na kvalitu a množství krmení. To bylo nářků a výčitek. Věděli, že dostatkem kvalitního krmení toho jejich krávy nadobí víc, čímž budou mít i víc peněz. Krávu vždy proto vydojili do každé kapky, vědomi si, že každá ponechaná kapka může způsobit zánět vemene a tím i ztrátu mléka.

Jak čas ubíhal, během dalších let jsem se k nim hlásil, v Libkovicích je navštěvoval a „kafičko“ a „frťanka“ popil. Před 10 lety jsem se dokonce přimluvil za Vilmoše, který tehdy ztratil práci, u jedné zemědělské firmy. Dělal všechno a pracuje tam dodnes. Tito známi Romové nikdy nebyli dlouhodobě nezaměstnaní, protože byli vychováni k práci!

První, co mě udeřilo do očí, když jsem vstoupil do sálu, bylo množství dospělých a dětí. Fascinovala hlavně romská kapela: dvě kytary, keyboard a saxofon. Zvlášť mě uhranul sympatický Rom hrající na altsaxofon. Všechno bez not! Byl to balzám slyšet pravou romskou hudbu se zpěvem a neopakovatelným rytmem proti víc než 30 let omílaným „hezkým českým písničkám“ v „Impulzu“, „Blaníku“ „Frekvenci 1“ a celé té záplavě těch různých „FM“.

Potěšitelným zjištěním byla i přítomnost bratra Vilmoše, Milana, který již šest let žije a pracuje v anglickém Bratfordu. Má tam i celou rodinu a příbuzné. Jejich oblečení zářilo, hlavně imponovalo jejich sebevědomí. Na otázku, jaký hlavní rozdíl cítí, když je zde a v Anglii, Milan odpověděl: Tady mohu mít oblečení od Hugo Bosse a nejnovější BMW (což skutečně měl) a jsem

pořád ten méněcenný Rom, tam jsem rovnocenný člověk. Všichni mají zaměstnání. Jeho žena pracuje v pekárně, a i když pochází ze Slovenska, nechce se vrátit zpět.

Nevěsta, bílá „gáďžovka“ Karolína, byla stále obklopena houfem tančících romských dětí. Mezi Romy zapadla, protože se ženichem, mladým Vilmošem, mají už dva syny a jsou už také dva roky v Bratfordu. Z Vilmoše se za ty dva roky stal zdatný a uvážlivý muž. I on pracoval v Anglii od začátku svého pobytu.

Pozoruhodný je vztah Romů ke zlatu. Tak jak ctí Boha, ctí i tento uhrančivý kov. Již dlouho jsem neviděl tolik zlata na krku a prstech člověka. Evidentně to majitelé a majitelky nebrali jako přepych, ale předznamenávalo to jejich sebevědomí. Když jsem říkal známým, že jdu na romskou svatbu, tak byli hlavně zvědaví, jestli tam nedojde k nějakému konfliktu. Ano, možná by došlo, ale vše bylo hned v zárodku potlačeno. Daleko větší vztah než ke zlatu mají Romové k dětem. Nevšiml jsem si žádného fňukání, otrávenosti či náznaků boje. Děti byly veselé, tančily, aniž by je rodiče museli okřikovat. Občas jsem popovídal i s muzikanty.

K večeru však zahřmělo, otec nevěsty, „bílý velký muž“, na mne zaútočil, „že tam nemám co dělat a ať vypadnu!“ Ohradil jsem se, že mne pozval Vilmoš. Pak zahřmělo podruhé. „Velký bílý muž“ mne asi nemá rád za mé někdejší členství v KSČ. I přes zastání Vilmoše mne nevěsta požádala, abych odešel, že chce, aby její svatba proběhla v klidu, vědoma si vlastností svého otce. Uvědomil jsem si v té chvíli, jak asi bylo Romům, když je jako nežádoucí vyhazovali z restaurace. Přes toto nedorozumění jsem rád, že jsem se romské svatby mohl zúčastnit. Po dvou dnech jsem potkal ženu „velkého bílého muže“, která se mi omlouvala.

Bohumil Řeřicha

Ročník 1944, žil v bývalých Sudetech. Od roku 1993 činný v Kruhu přátel česko-německého porozumění. Přítel Lidického památníku, cítí se Evropanem českého původu.

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojazyčná romsko-česká brožovaná kniha. Vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát. Cena 35,– Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)

Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků. Cena 25,– Kč + poštovné

JEKHETANUTŇA ČHIBAHA... / SPOLEČNÝM JAZYKEM...

Sborník ze semináře o romském jazyce, Luhačovice 2003 Cena 25,– Kč + poštovné

Vydalo SRNM, objednávky na tel.: 545 246 673, nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz

František Jemelka: Ze Synkop 61 do romského muzea

Kde jsou turisté, běhá i spousta indických dětí. Pěkně oblečené, usměvavé, zkrátka vyhledávaný cíl fotoaparátů turistů. Foto: archiv fj

Vstřícní, usměvaví, čistí, radost pohledět. S agresivitou se tehdejší šéf Českého centra za celý pobyt v Goa nesetkal. Foto: archiv fj

co na to naši čtenáři?

**Z reakcí na článek Nela Živčáková:
Časopis Romano VIP míří na mladé (RH 16-2009):**

Bezva. Toto je ta pravá cesta Romům ukázat, jak na to, aby se stali lepšími a věřili si! Přeju hodně úspěchů a hlavně radosti učit se novým věcem.

Ferda Mravenec, Praha

**Z reakcí na anketu Jak se u rodičů v romských rodinách vyvíjí
postoj ke vzdělání vlastních dětí? (RH 16-2009):**

Ačkoli jsou romští rodiče často kritizováni, že děti neposílají do školy, není to úplně pravda. I to se mění a rodiče, i když sami nemají třeba vysokou, posílají potomky na soukromé a vysoké školy. Dnes už je vidět řada mladých středo- a vysokoškoláků. Existují města, kde se i za bývalého režimu na vzdělání romských dětí dbalo a bylo ostudou, když dotyčný nebyl aspoň vyučen řemeslu.

Bohužel dnes bývá mladší vzdělanější generace kritizována staršími za to, že se již nehlasí k romství, nemluví romsky a napodobuje styl a chování bílých spoluobčanů, že zapomíná na své kořeny. Příklad: Že nenavštěvuje rodiče, nestará se o ně či je dokonce dává do domova důchodců, nevěří v Boha apod. Romové by měli být vzdělaní, nepotřebují k tomu nějaké speciální romské školy, ale učitele, kteří je mají rádi a nepřistupují k nim s předsudky. Bohužel i vzdělání se dnes neobejde bez peněz a co si budeme namlouvat, Romové stále patří mezi ty nejméně. I na tohle by měla myslet politika státu a tam, kde je bída, pomáhat, aby situaci neodnášely děti. My si můžeme jen přát, aby mezi námi byli vzdělaní a kultivovaní Romové s velkým R, kteří jsou hrdí na své kořeny a nestydí se za svůj původ, rodiče a sourozence.

Jan Mišurec, mluvčí Sdružení obrany spotřebitelů, Praha

V rodině mé a mých přátel panuje názor, že by děti určitě měly mít patřičné vzdělání, protože bez něj dneska nemůžou zapadnout mezi většinu, poněvadž je to předpoklad k lepšímu životu. Také je jasné, že se vzděláním přichází nejen příležitosti, ale taky moudrost. Bez touhy po lepším životě a bez moudrosti to často dopadá tak jako s většinou Romů. Majorita se za posledních 20 let posunula vpřed, ale my Romové jsme bohužel zůstali pořád v minulosti. Věřím, že věci se už pohnou kupředu.

Milan Elvis Gábor, Přerov

Myslím, že Romové vzdělání berou čím dál víc jako větší hodnotu. Mnoho rodin pochopilo, že bez vzdělání není možné uplatnit se na trhu práce a snižuje se tak možnost začlenit se do většinové společnosti. Je však nutné přiznat, že velká skupina Romů hodnotu vzdělání dosud nedocenila. Je jim jedno, jestli jejich děti do školy jdou či ne, doma se s dětmi neučí, ani jim pro to nevytváří podmínky. Na rodičovská sdružení nechodí. Tohle budou jednou děti svým rodičům zazlívát. S těmito rodinami je nutné pracovat a být jim nápomocni.

I přes některé negativní zkušenosti si velmi vážím těch Romů, kteří svou píli dokázali, že jsme schopni vystudovat vysokou školu a zastávat jakékoliv funkce. Musíme však o tom přesvědčovat dnes a denně majoritní společnost, a to nejlépe tak, že budeme dbát, aby se naše děti vzdělávaly.

Stanislav Daniel, Praha

Dokončení ze str. 1
Rusko – to byl asi váš vrchol. Došlo i tam nějak na romskou kulturu?

V rámci každoročního koncertu u příležitosti výročí úmrtí Vlada Vysockého jsem se seznámil s jednou z nejlepších ruských romských hudebních skupin Lojko, která opakovaně vystupovala i na pražském festivalu Khamoro. Postavení ruských Romů je výrazně jiné než českých, jsou bohatší a ve velké úctě. Ruské celebrity zvou jejich hudební skupiny na soukromé večírky a patří vždy k vyvrcholení večera. Moskevské Divadlo Romen je pro nás poněkud křčovitě, ale své diváky by si v ČR bezesporu našlo.

No, po návratu do Brna to nebyla žádná velká sláva, ale pořád bylo co dělat. Před důchodem jsem zakotvil v MRK, kterému předpovídám velkou budoucnost a věřím, že s paní ředitelkou Horváthovou budeme i nadále dobře spolupracovat. Našel jsem tam mezi Romy dobré kamarády a přátele, věřím, že nám to vydrží.

Osobně mám tu zkušenost, že i n-romského redaktora romských novin část lidí začne brát jako exota – ptají se: Cigáni, voni maj svoje noviny? Voni umí číst? Nebojíš se tam mezi něma? Jak tam můžeš vůbec dělat? Máte v téhle oblasti taky podobné zkušenosti?

Tak s tím jsem se opravdu nesetkal, protože moji přátelé jsou inteligentní lidé bez předsudků. Jistě, u některých jiných docházelo docela k legračním otázkám, zdali se nebojím a jestli nosím do práce mobil a peněženku, které se s oblibou kradou. Ale to byla spíš z jejich strany ironie, aby mě pobavili.

V MRK už se vystřídal řada politiků a hodnotářů. Na jaké akce v MRK vzpomínáte a na setkání s jakými lidmi budete vzpomínat v nejlepším světle? A naopak, co se nepovedlo, co se podařilo zachránit na poslední chvíli a kdy vám vlasy vstávaly hrůzou na hlavě?

Co se týká vstávání vlasů hrůzou, to nebezpečí nehrozí ze dvou důvodů – za prvé žádné nemám a za druhé se nebojím ani čerta. Velice rád budu vzpomínat na setkání v MRK s generální guvernérkou Kanady a jejím doprovodem – manželem počínaje a ochrankou konče; všichni jsou profesionálové a cítil jsem se jako ryba ve vodě. Návštěva ministra Kocába mě zase postavila na zem, protože tolik slibů jsem od žádného politika

ještě neslyšel. Myslím v MRK. Zajímalo by mě, jestli skutečně do Brna poslal slíbenou kytaru.

Frapantní mi přišla návštěva eurokomisaře Špidly, který se celý kroutil a byl s prohlídkou rychle hotov. Záhy jsem pochopil proč – spěchal na WC. Největší záběr na nervy představovala bezesporu Brněnská muzejní noc – letos to byla moje druhá – kdy přišlo o sto procent návštěvníků více než loni. Potěšila mne velká návštěvnost ze strany Romů. Organizátoři podle mě zvládli vše až na pár věcíček na jedničku.

No a pak návštěva prezidenta Klause s manželkou Lívií. Z paní Lívie jsem měl božský pocit, rozumí problematice a chápe. Pan prezident zůstal jako vždy pragmatický, při besedě s Romy je vyzval, aby mu o svých negativních zkušenostech v soužití s majoritou napsali přímo na Hrad, protože o všem není přesně informován.

Udalo se i něco vtipného?

Pracovně ani tak ne, ale v komunikaci mezi zaměstnanci, při tzv. štengrování, jsem musel několikrát vyjít na ulici, abych se před nimi nedusil smíchy. Nebudu radši jmenovat, všichni jsou mi přátelé.

Z redakčního okna vidám mezi návštěvníky MRK spíš více Nero-mů, zahraniční delegace či romské vzdělané elity spíš než obyvatel této čtvrtě. Jistě, je to těžká otázka, ale jak podle vás u lidí s těžkými existenčními problémy, což je většina obyvatel tzv. Bronxu, víc povzbudit zájem o romskou kulturu?

Správná otázka, na kterou se bude těžko hledat odpověď. Vysvětlete člověku, který má sotva vypočetnou základku, je bez zaměstnání a perspektivy, že patří k etniku, které má svou kulturu, hymnu, svou vlajku. Těm starším to nic neříká, hospod, zastaváren a heren stojí v Bronxu dost, tak proč přemýšlet o nějaké kultuře, když ani neví, co to slovo znamená. Podle mne je zapotřebí začít nahoře, u změny sociálního zákona. Vždyť platí povinná školní docházka, ale děti si v hojném počtu v dopoledních hodinách hrají na ulici. Pro dospělé je zase zapotřebí v první řadě vytvořit pracovní místa. Pak se snad začnou zajímat kdo jsou, odkud a proč přišli, a co je to vlastně ta jejich kultura, na kterou mohou být právem

hrdí. Vždyť cikánská hudba patří ke světovým fenoménům. Kolik z nich v Bronxu to ví?

Myslíte, že by to u nich posílilo pocity identity, tedy že někam patří, mají pestrou minulost a mnoho příbuzných v zahraničí? Nebo je to nadbytečné do doby, než se zlepší jejich vzdělanostní, sociální a vůbec životní úroveň?

Bezesporu to pocit identity podpoří. Ale zatím se neumí dohodnout mezi sebou ani ty tři skupiny Romů žijící v Brně – Rumungři, Olaši a usedlí moravští. Moc se spolu nekamarádí. Vzdělanost je samozřejmě na prvním místě. Ale bude to trvat ještě několik generací. Změna zákona to sama o sobě nevyřeší.

Existuje v zahraničí obdobná instituce jako MRK? Udržujete kontakty?

Deklarujeme, že jsme jediné muzeum tohoto typu ve světě. Ale podobná instituce existuje i na Slovensku. Zaslých jsem, že snad i ve Španělsku. Se Slováky máme velmi dobré vztahy.

MRK inzeruje v RH, píše se zde často o jeho akcích. S novinami i romským prostředím zkušenosti máte. Tudíž se ptám, co vám v RH chybí, co byste dělal jinak? Samozřejmě s přihlédnutím k limitům a specifikům RH.

Před nedávnem vyšla kniha Sto slavných Romů. Udělal bych z toho seriál rozhovorů s ještě žijícími slavnými Romy. To by zcela jistě přispělo ke zlepšení „nálad“. Protože tu knihu si málokterý Rom koupí, ať již na to má, nebo hlavně nemá.

V brněnských hudebních obchodech se prodává několik desítek CD s romskou hudbou. Stačilo by najít nějakého mladého šikovného hudebního kritika, aby v každém čísle vyšla jedna recenze. Taky by to místním pomohlo se orientovat. Já vím, že peněz je málo, ale na hudební fakultě JAMU by se snad s pomocí profesorů dal vytipovat nějaký student, který by si to mohl udělat jako ročníkovou či disertační práci.

A taky bych se nebál experimentovat – po internetu běhají desítky vtipů s romskou tematikou, některé jsou povedené, některé vysloveně vulgární. Ale to je stejné jako s vtipy o našich předních politikách. Já sám jsem jich za rok práce v MRK dostal desítky, takže kdyby byl zájem...

Ptal se Pavel Pečinka

Na tiskovce s básníkem a zpěvákem Bulatem Okudžavou po koncertě v Brně roku 1996.

Foto: archiv fj

Kalo manuš, nane manuš

But Roma vakeren, kaj paš o komuňisti peske dživenas lačhes, aľe hoj e domokratizacija lendar kerdžas moneki čore manušen. Kaj len kikel tele ki e phuv, kaj lenge il'a e buči, kaj len marel murdarel. O Roma vakeren, kaj aleske hin došalo o štatos, the užaren, kaj pes vaš lenge thovla. O gadže hinke phenen, kaj vaš savoro peske hine došale o Roma korkore.

Aľe le Romen nakamen, našči len avri ačhen, našči pre lende dikhen, naden len smirom imar but berš. Marlen tele lengri pačiv, lengro dživipen u o štatos aleha nakerel nič. Tel o biš berš kerdžas le Romendar zobranken, o čoripen paš o Roma barol u nane oleske agor.

O Roma hine marde savore serenadar, bešen andro neve lagri (novodobé koncentráky, romské ghetta), našade e buči, nabirinen te počinel o khera u o adošagos lenge barol. Lengro dživipen ispidel tele ki e phuv, e diskriminacija u o rasizmus len marel murdarel. O štatos aleha nakerel nič, le Romenge našigitinel u o Roma pačan oleske, kaj len adaj imar nič lačho naužarel. Daran aleshtar, vaš oda adarig denašen, korkore peske roden than, kaj dživena, kaj bararena peskre čhaven. Aňi man oleske na čudaľinav, bo le Romen hin čačipen.

Aľe le Ivan Veselý hin tiž čačipen, sar phenel, kaj aja situacija využivinen the o ekonomicka špekulanta. Vakerel pal ola manuša, so nakamen te kerel buči. Hin adaj ajse Roma, dživen le podprendar u dživen peske pro baro pindro. Adaj hin lenge moneki lačhes. Andre aver štatí džan ča anglo love, chasňinen odoj avri o socialno sistemas, the pherde žebenca pes visaren pale khere. Pal'is o gadže dikhen ča le špekulanten u phenen, kaj o Roma nadenašen adarig anglo rasizmus, aľe aglo love.

Načirla has phendo, kaj o Roma hine došale vaš oda, kaj e Kanada thodža pre Čechiko o vizum. O štatos phenel, kaj o Roma meľaren andre luma o nav la ČŘ. Talam hin pre oda vareso the čačipen, aľe o Roma nane ňisoske došale, došalo hin o rasizmus andre Čechiko.

Denašte adarig imar moneki but ezera Čechi, buter sar o Roma, u jon te kamen te chudel azil andre aver štatí, ta jon mušinen te chochavel. Jon meľaren o nav la ČŘ u pal ada ňiko navakerel. O gadže kamen, kaj o Čechi te aven ča parne Čechi, kamen žužo rasa, le Romen bičhaven pale andre Indija, u sar o Roma adarig denašen, ta o Čechi pes bares aleske čudaľinen. Nadžanav, či te rovel, abo te asal. Nadžanav, ko hin adaj čačes ola nekhčoreder manuša?

O gadže phenen, kaj o Roma čoren, našči phenav pre ada nič, bo hin len čačipen. Aľe o gadže čoren tiž, the buter sar o Roma. Pal e revolucija bašavavas andre Němciko u pro booti (obchodi) has pišimen: Češi nekradťe nám tady. Nahas oda odoj čhindo hjaba, korkoro pre mre jakha dikhl'om, sar o Čechi čoren, the sar džanen te čorel.

O Čechi hine sikhade te čorel, čornas paš o komuňisti u čoren the adadžives. Jon aľe pal ada navakeren, sar te bi kamenas te phenel, kaj jon načoren. Šoha ada nagaruvena, avka sar čoren, the džanen te čorel o gadže, ta o Roma nane oleske štonc. Čoren o bare džene, o poľitika u savore keren bida pro komuňisti, the pro Roma. O gadže čoren noblesnes, rajkanes, vibitones. Čoren avri o firmi o bare podnika, o banki, o cestovna kancelariji. Občoren the le štatos, čoren bare love, but ezera, bare mil'ioni, mil'ijardi u naphenen oleske, kaj oda hin čori, aľe tunelovani, abo finanční krach. U pal'is vaš lenge o adošagos počinel do-

jekh manuš andre ČŘ. Pre ada naphenel ňiko nič.

Sar čoren o gadže, ta lenca kerel poradki e troma, avka isto sar the le Romenca. Aľe le Čechenge ada hin čepo, jon mek mušinen le Romen te marel, te murdarel, te labarel upre.

Podpora kiden the o gadže, aľe le Romenge la nakamen te dožičinel. Le Romendar kamen, kaj te keren buči. Andre buči le Romen nalen u o gadže phenen: Cigoši nechťejí pracovat, kradou, zneužívají sociální dávky, plodí děti, aby nemuseli pracovat, zadarmo žerou, životem se chťejí protancovat a prozpívat. Avka amen dikhen o gore, pal amende kamen o bare kriterija u len korkoren pre oda nane. Jon peske duminen, kaj dživen pro bareder pindro, aľe nadžanen olestar, kaj dživen sar rukone. O extremisticka seri baron, o gadže aleske radisaľon. O Roma našči dživen avri le podporendar u o eksekutora lenge cirden andal o vasta o love avri.

O gadže traden adarig le Romen u o Roma hine došale vaš oda, hoj e Kanada thodžas pre ČŘ o vizim. O gadže pes čudaľinen, kaj o Roma adarig denašen, aľe le rasis-tenge čapkinen. Le Romenge ňiko našigitinel, aľe sako pal lende vare-so kamel. Le Romenge baron o problemi jekh avrestar u o gadže imar nadžanen, so mek pal lende te kamel. Pal o Roma kamen, kaj te aven nekfeder, aľe vaš oda, kaj hine kale, ta len kamen te labarel upre. Baro chaosis ada hin, Romes adaj pačiv nane u o gadže načujinen ňisavi doš. Devla miro, s'oda hin za manuša, savi oda hin rasa. Korkore pes anen avri pre bari havetno laďž, pro baro čušagos, pro baro asaben. Kana imar ada savoro preačhela? Kana ave-la adaj Romes than, sar manušes? Kana le Romen avela pravos pre buči, pro ľonos, pre podpora?

Gejza Horváth

Černý není bílý

Romové tvrdí, že za komunistů se jim žilo lépe, že demokracie je tlačí ke zdi, že jim vzala práci. Nenávist vůči nám roste, už mnoho let jsme diskriminováni, bití a zabíjení, říkají Romové a viní za to stát. Za dvacet let z nás udělal žebráky, naše chudoba roste a my marně čekáme pomoc. Češi zase tvrdí, že Romové si za vše můžou sami a věří tomu, že mají pravdu. Já zas tvrdím, že ne tak docela.

Na životě Romů se podepisuje mnoho aspektů. Přišli o práci, nemají na nájem, dluhy jim rostou a bydlí ve vyloučených lokalitách. Jejich život však nejvíc ovlivňuje rasismus a diskriminace. Stát se chová jakoby s tím souhlasil a Romové věří, že je v ČŘ už nic dobrého nečeká. Z Česka utíkají a ve světě hledají bezpečné místo, kde budou žít i se svými dětmi. Já se tomu ani nedivím.

Podle Ivana Veselého využívají tuto situaci také ekonomičtí spekulanti. Tak nazval Romy, kteří nepracují, ale žijí si moc dobře. Emigrují do jiných zemi proto, aby tam využili azylový systém a vrátili se domů s plnými kapsami. Ano, Ivan má pravdu, ale nemají pravdu ti, kteří tvrdí, že Romové emigrují

z ekonomických důvodů. Kanada zavedla vízovou povinnost pro ČŘ a z médií jsem se dozvěděl, že za to mohou Romové. Některé osobnosti dokonce tvrdí, že Romové špiní ve světě dobré jméno ČŘ. Něco na tom pravdy bude, ale Romové neľžou, rasismus v Čechách je a oni před ním utíkají. Čechů už emigrovalo víc než Romů, a když oni chťejí dostat politický azyl, musí opravdu ľhát. Podle mého soudu to oni špiní ČŘ a vůbec se o nich nemluví.

Někteří Češi provolávají hesla jako Bílé Čechy, Nic než národ, Romy chťejí deportovat zpět do Indie, a když Romové utíkají, tak se tomu Češi diví. Je to k pláči i k smíchu zároveň. Kteří lidé jsou tedy ti opravdový chudáci?

Češi říkají, že Romové kradou. Nemám k tomu co říct, je to pravda. Ale Češi kradou také. Po revoluci jsem hrál v Německu a tam jsem viděl na obchodech nápis: Češi, nekradťe nám tady. Nedivil jsem se tomu, na vlastní oči jsem viděl, jak Češi kradou a jak umí krást. Kradli za komunistů a kradou i dnes. Vykrádají banky, firmy, velké podniky, cestovní kanceláře, jedná se o miliony, miliardy a není to krádež,

ale tunelování nebo finanční krach. Jsou to promyšlené a noblesní krádeže, cigoši to tak neumí.

Když kradou Češi, tak jsou potrestáni zákonem, ale když kradou Romové, tak nestačí, že je potrestá zákon, oni musí byt ještě i upálení.

Češi berou podporu v nezaměstnanosti, ale Romům ji nedopřejí. Chťejí po nich, aby pracovali, ale do práce je neberou. Mají za to, že Romové nechťejí pracovat, zneužívají sociální dávky, plodí děti, aby nemuseli pracovat, životem se chťejí protancovat a prozpívat. Takto nás vidí většina Čechů. Na nás mají velké požadavky, ale přitom mnozí z nich je nejsou schopni sami splnit. Kdo je na tom hůř?

Rasisti jsou vítáni potleskem a Češi se diví, že Romové utíkají. Romům problémy rostou a exekutoři jim berou z rukou peníze, které dostali na chleba. Po Romech se chce, aby byli co nejlepší, ale proto, že jsou černí, tak jsou špatní. Rom se účty nedočká a viník neexistuje. Bože můj, kam se poděli lidi, kde najít právo, bezpečnost a klid? Kdy už to všechno skončí, kdy už si Romové řeknou, tady jsme doma?

Gejza Horváth

ze světa

BRUSEL – Delegácia Európskej komisie (EK) sa zúčastnila na študijnom pobyte o rómskej problematike na Slovensku, počas ktorej navštívili viacero osád. Euroúradníci boli podľa vedúcej delegácie Kataríny Mathernovej, zástupkyne generálneho riaditeľa EK pre regionálnu politiku, šokovaní, že v dvadsiatom prvom storočí žijú v civilizovanej Európe ľudia na úrovni stredoveku. Delegácia EK počas trojdňovej cesty zavítala do rómskych lokalít v troch krajocho na Slovensku.

BRATISLAVA – Záujem o protestné akcie zo Slovenskej pospolitosti klesá. Po slabej účasti obyvateľov na zhromaždeniach extrémistov v Košiciach a v Hnúšti sa na 26. 9. plánovaný protest v Nitre vôbec neuskutočnil. Na nepovolené zhromaždenie prišli asi tri desiatky priaznivcov hnutia, protestovať si však kvôli prítomným policajtom netrúfli. Väčšina obyvateľov Nitry o chystanej akcii ani nevedela. Pospolitosť chcela protestovať proti údajnému rómskemu teroru.

TREBIŠOV, SEČOVCE – Po Michalovciach sa aj v Trebišove a Sečovciach začali šíriť informácie o hromadnom sťahovaní Rómov z košického sídliska Lunik IX. Obe samosprávy to popierajú. Dôvodía, že prideľeniu bytov obyvateľom s trvalým pobytom mimo týchto miest by muselo predchádzať prerokovanie v zastupiteľstvách. Tie o tom ale nerokovali. Trebišovská osada je s odhadovaným počtom štyroch až päť tisíc obyvateľov po Luniku druhou najväčšou v kraji.

SPIŠSKÁ NOVÁ VES – V rómskej osade Vilčurná v Spišskej Novej Vsi bolo 23. 9. po šiestej hodine nadržanom horúco. Spišskonovoveskí policajti za asistencie kukláčov si tu na mušku vzali podozrivých z úžery. Policajti zadržali deväť podozrivých. Akcia bola pokračovaním série vyšetrovaní zločinu úžery, ktoré prebiehali od začiatku roka 2009 vo Spišskej Novej Vsi. Preukázaná výška škody spôsobenej rodinou úžerníkov je 11 442 eur. Za to im hrozí trest odňatia slobody na 5 až 12 rokov.

SPIŠSKÁ NOVÁ VES – Za účasti miestopredsedy vlády Slovenskej republiky (SR) Dušana Čaploviča a zmocnence vlády SR pro romské komunity Ľudovíta Galbavého začalo 22. 9. ve Spišské Nové Vsi zasadání Mezinárodního řídícího výboru Dekády romské inkluze 2005–2015. Dekáda spojuje vlády 12 východoevropských zemí, mezivládní a nevládní organizace i romskou občanskou společností s cílem začlenit Romy do tvorby všech politik, které se jich týkají.

KOŠICE – Súkromná pedagogická a sociálna akadémia na Jegorovovom námestí v Košiciach otvorila v tomto školskom roku svoje detašované pracoviská v Bardejove na Poštárke, v Detve a v Nižnom Hrabovci. Informovala o tom 21. 9. riaditeľka školy Irena Adamová. V školskom roku 2009–2010 nastúpilo do Súkromnej pedagogickej a sociálnej akadémie v Košiciach 326 žiakov, z nich je 82 percent rómskeho pôvodu. Po otvorení detašovaných pracovísk sa počet študentov zvýšil o 150 oproti minulému školskému roku.

KOŠICE – V obci Richnava na východe Slovenska se 21. 9. večer v hromadné rvačce za použitií mačeti, seker a dřevěných násad popralo asi 150 Romů. Tři muži utrpěli vážná zranění. Policie dav rozehnala varovnými výstřely. Na místě zasahovaly hlídky z vícero měst. Situace se vyhrotila, když se část Romů pokusila z policejního automobilu vytáhnout zadrženého muže, kterého ostatní chťeli zavraždit sekerami. Na východním Slovensku se letos událo několik hromadných potyček. Začátkem září si mezi sebou vyřizovala účty asi padesátka Romů z Velké Idy u Košic, v červenci pak 300 Romů v obci Svinia na Prešovsku. V květnu dav v osadě Huncovce i Kežmarku napadl policisty. O několik týdnů dřívě se ve spišské obci Žehra poprala asi stovka Romů.

KEŽMAROK – Z letného zázjazdu sa v septembri vrátila rómska spevácko-tanečná skupina súboru Kesaj čhave z Kežmarku. Informoval o tom jej vedúci Ivan Akimov. „*Počas 45 dní nášho turné precestoval súbor s 35 účinkujúcimi zhruba 7 tisíc kilometrov. Od Kežmarku cez Ženevu, Alpy, centrálne Francúzsko a Alsasko. Účinkovali sme na 5 významných festivaloch. Odohrali sme vyše 40 predstavení a usporiadali sústreďenie vo Vercors, čo je prírodný park vo francúzskych Alpách, ktorého sa zúčastnili aj deti a mladí Rómovia z táborísk rumunských migrantov,*“ povedal Akimov. Súbor existuje už 9 rokov.

MICHALOVCE – Pomyselným putovaním za Rómami roztratenými po svete, v jednotlivých krajinách Európy, bol ôsmy Festival Rómov južného Zemplína, ktorý zorganizovalo združenie Nová cesta 12. septembra v Michalovciach. Publiku sa predstavili súbory zo Slovenska, Poľska, Ukrajiny, Maďarska, Rumunska, Bulharska a Dánska. Úspech u publika zoľalo duo Gypsy Berdi z Pavloviec nad Uhom, vystúpila skupina Del o Del – Daj Bože z košického Lunika 9. Na festivale sa prezentoval aj Asa Ben – alebo strážčanský úsmev, či ABBA, ako hovoria súboru zo Strážskeho. Umenie rumunských Rómov rozbalili členovia súboru Illo Romano – Rómske srdce z rumunského mesta Bystrica a súbor Aven amenca Roma-le. Maďarský temperament na pódium priniesla tanečná skupina Romano šuno – Cigánsky sen.

Divákom sa páčilo i vystúpenie súboru Tábor z Poľska rovnako ako program, ktorým sa na podujatí predstavili bulharskí Reportéri – dychovka z Veliko Tarnova. Divákov rozosmiala a pobavila i Bláznivá skupina z Dánska.

(www.mecem.sk, www.rnl.sk, www.romea.cz, pp)

Vydávání Romano hango podporuje Ministerstvo kultury ČŘ

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

Program na říjen 2009

4. 10. 2009 neděle

Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Stálá expozice:

Příběh Romů (Etapa 1939–2005) – Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Výstavy:

Svaz Cikánů-Romů 1968–1973. Z historie první romské organizace. • Zahájení 8. 10. v 16⁰⁰. Výstava potrvá do 21. 3. 2010

Autorská výstava ze sbírek písemného materiálu Muzea romské kultury u příležitosti 40. výročí založení Svazu Cikánů-Romů. Výstava souhrnně popisuje, dokumentuje a široké veřejnosti představuje činnost této významné romské organizace.

Od svého založení v roce 1968 usilovala všemi směry o uchování romské svébytnosti. Snažila se dosáhnout zastoupení Romů v oblasti politické, kulturní i sociální. Konečně se Romové mohli spolupodílet na řešení svých problémů. Na mezinárodní úrovni se Romové z Československa aktivně podíleli na ustavení Mezinárodní romské unie. S postupující normalizací byl svaz v roce 1973 zásahem státu zrušen.

Každý máme jinou barvu

• Výstava potrvá do 20. 10. 2009

Výstava kreseb a maleb romských dětí z 1. základní školy v Jarovnicích na Slovensku. Děti pocházejí z mnohdy neutěšeného prostředí největší slovenské romské osady, která se nachází poblíž vesnice Jarovnice na východě Slovenska (okr. Sabinov).

V hodinách výtvarné výchovy děti zobrazují pestrý svět plný fantazie, barev a života. Jejich díla vznikla díky výjimečnému přístupu učitele Jána Sajka, který působí na škole již přes dvacet let. Ze starší tvorby dětí bylo uspořádáno velké množství výstav doma i v zahraničí, malí autoři získali bezpočet významných ocenění na mezinárodních soutěžích.

Přednáška a křest muzejní ročenky za rok 2008:

Přednáška z cyklu: **Kdo jsou Romové? / Romské dítě v náhradní péči nazvaná Romské dítě mimo svoji biologickou rodinu** se uskuteční 20. 10. v 17³⁰ v přednáškovém sále. Vstup volný.

Přednáší MUDr. Zdeněk Novotný, vychovávající ve vlastní péči romské děti, a ředitel Dětské centra Domeček v Ostravě (dětský domov pro děti do tří let). Současně proběhne slavnostní prezentace ro-

čenky muzea za rok 2008 – Bulletinu Muzea romské kultury č. 17/2008. Druhou část publikace o 150 stranách tvoří odborná romistická příloha. V den prezentace bude kniha – vycházející v nákladu pouhých 400 kusů – v prodeji za sníženou cenu.

Kurzy romštiny:

Již tradičně probíhají v Muzeu romské kultury od prvního října kurzy romského jazyka v úrovni začátečníci a mírně pokročilí. Kurzy trvají jedenáct týdnů v délce dvou vyučovacích hodin týdně.

Cena kurzu je 1300 Kč. Prosíme zájemce, aby kontaktovali lektorku na adrese lektor@rommuz.cz.

Workshopy:

Sérii vorkshopů Amari Fajta (Naše rodina) vede lektorka Mgr. Libuše Křenková a romský muzikant a spisovatel Gejza Horváth. Program vždy od 9³⁰ do 17³⁰ s přestávkou na oběd. Prosíme zájemce, aby kontaktovali naši lektorku na e-mailové adrese lektor@rommuz.cz. Po absolvování všech lekcí obdrží účastníci workshopů osvědčení k atestacím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a manuál Metodické listy – Amari fajta.

Cena jedné lekce: 300 Kč.

O velikém putování Romů z Indie do Evropy •

7. 10. 2009

9³⁰–11³⁰ Výroba plastické vlastivědné mapy Cesty Romů

11³⁰–12³⁰ Oběd

12³⁰–17³⁰ Dramatizace paramisi Hadí princ

Putování vojvody Andreje po středověké Evropě •

14. 10. 2009

9³⁰–11³⁰ Plastická vlastivědná mapa středověké Evropy (výroba mapy jako prostředku poznávání cesty a života Romů)

11³⁰–12³⁰ Oběd

12³⁰–14³⁰ Aktivita v romském táboře (kovářství, bylinkářství, léčitelství a jiná řemesla)

14³⁰–15³⁰ Přestávka

15³⁰–17³⁰ Činnost středověkých Romů na jarmarcích (například loutkohra)

Romové v 19. a 20. století •

21. 10. 2009

9³⁰–11³⁰ Tradiční romská řemesla, ženské práce (drátenictví, ruční tkání, šití ze zbytků, léčitelství aj.)

11³⁰–12³⁰ Oběd

12³⁰–17³⁰ Dramatizace paramisi Hančuša (doprovodná hudba Gejzy Horvátha)

Workshop Gypsy Dance

19. října 2009 od 14⁰⁰ do 16⁰⁰

Muzeum romské kultury pro vás připravilo taneční workshop pod vedením Jany Růžičkové.

Jana Růžičková, tanečnice původem ze skupiny historicky českých Romů, žije v Ženevě, kde také provozuje vlastní taneční školu. Výuce tance se věnuje již přes 30 let. Specializuje se především na Gypsy Dance a Bollywood. V rámci workshopu v Brně představí širokou škálu romských tanců, tak jak se tančí v jednotlivých zemích po celém světě.

Dvouhodinový Workshop se koná v prostorách Centra tance – Václavská 237/5, cena 50 Kč. Zájemci, hlaste se na e-mail: media@rommuz.cz

SVAZ CIKÁNŮ – ROMŮ (1969 – 1973)

Z historie první romské organizace v českých zemích

Období tzv. pražského jara v roce 1968 také přineslo také zformování první romské organizace u nás. Přestože mohla působit pouze necelých pět let, dokázala uskutečnit celou řadu svých cílů, které vedly ke zlepšení postavení Romů ve společnosti, dalece přesahovaly svou dobu a zůstávají aktuální dodnes.

Vernisáž výstavy:
8. 10. 2009 v 16.00 hod.
výstava potrvá do 21. 3. 2010

Muzeum romské kultury
Bratislavská 67, 602 00 Brno
www.rommuz.cz, tel.: 545 571 798
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská

MICHAEL JACKSON

ROMANO VIP

ROMANO V.I.P. – Časopis pro náctileté 3 / 2009
Ročník 2, 11 stran

UUNITĚ NAJDEŠ

SÁM PROTI SOBĚ

TAJEMNÁ AFRIKA

ROMANÁ BAGÁROVÁ

Reportáž • Letní táborování | **Romové** • Jak to bylo, jak to je | **Módní policie** | **Rozhovor** • Romana Bagárová | Nauč se s námi tancovat! | **Fotoromán** | **SEZNAMTE SE!** • Tajemná Afrika • Ukaž, co už víš • Židé, příběh z dávných dob | **Mňamka** • Houbová mačanka
Cikánský Horoskop | Nabídka aktivit a kroužků v IQěčku

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSČ, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:

Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:

☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2009 činí 240 Kč.

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154. Šéfredaktor: Pavel Pečinka. Redakce: Karel Holomek, Gejza Horváth, Ondřej Giňa. Sazba: Radim Šašinka. Externí spolupráce: Dana Teinitzer-Šarkőziová, Brno; Kateřina Krčíková, Praha; Jakub Krčík, Praha. Elektronická verze: www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm. Redakční rada: Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Jiřina Šíková, socioložka, Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava; Hynek Zíma, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz. IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Komerční banka Brno-město, číslo účtu: 27-488570217/0100. Tiskne: ADATISK, spol. s r. o., Kolonka 303, 679 04 Adamov. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.